

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан факультету філософії та
суспільствознавства

Дробот І. І.

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

Філософія

освітнього рівня бакалавр

галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки

спеціальності – психологія; образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Шифр за навчальним планом

Київ – 2020 рік

Робоча програма «ФІЛОСОФІЯ» для студентів за напрямом підготовки– «». Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми, затвердженої на Вченій раді від « ___ » « _____ » 20__ р., протокол № ____.

Розробник:

Назаренко М.С., кандидат філос. наук, доцент кафедри філософії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри Н.Г. Мозгова, доктор філософських наук, професор

(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ ____ ” _____ 20__ р

Схвалено Науково-методичною радою за напрямом підготовки (спеціальністю) _____

(шифр, назва)

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

“ ____ ” _____ 20__ р. Голова _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки – «» (шифр і назва)		
Модулів – 3	Спеціальність (професійне спрямування): «Практична психологія; Образотворче мистецтво, реставрація»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ - _____ (назва)			
Загальна кількість годин - 90		3-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 в т.ч. індивідуальна робота, самостійної роботи студента – 2,66	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		18 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Індивідуальна робота	
		0 год.	9 год.
Самостійна робота			
56 год.	14 год.		
Індивідуальні завдання:			
0 год.			
Вид контролю: іспит			

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчального курсу «ФІЛОСОФІЯ» для ОКР бакалавр спеціальності «Дизайн» складена у відповідності зі спеціалізацією. Курс розрахований на 90 годин (3 кредити), з них – 56 годин самостійної роботи, 34 години аудиторних занять: 18 лекційних годин, 16 семінарських годин.

У процесі навчання студенти отримають необхідні знання під час аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських) та індивідуальної

роботи. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Велике значення у процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Всі види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

Метою семінарських занять є закріплення базових теоретичних знань з філософії, набуття практичних умінь у визначенні дефініцій та навичок оцінювання та аналізу понять з відповідного розділу історії філософії.

Мета курсу - ознайомити студентів з історико-філософськими аспектами формування і розвитку філософської думки й сформувані у них цілісну концептуальну картину розуміння філософського світогляду.

Вивчення курсу передбачає **формування знань** у студентів:

- об'єкта, предмета, методів та наукових завдань філософії;
- філософії як теоретичної форми світогляду, спрямованої на критичне дослідження та вирішення світоглядних проблем;
- основних історичних етапів та теоретичних рівнів розвитку світової філософії;
- сучасних тенденцій у розвитку світової філософської думки;
- основних філософських концепцій і теорій.

На основі цих знань студенти повинні набути наступні **компетенції та вміння**:

- виокремлення особливостей та характерних рис філософського мислення;
- порівняння між собою провідних ідей окремих філософських шкіл;
- осмислення та розрізнення філософських проблем основних етапів розвитку філософської думки;
- аналізу різних філософських систем у межах одного історико-філософського періоду;

- опанування знань про основні філософські концепції і теорії, проведенні між ними розрізнення та зв'язку;
- самостійного опрацювання матеріалу і проведення критичної роботи з філософськими текстами.

Підсумковий контроль за результатами вивчення курсу здійснюється за *модульно-рейтинговою* системою. Головною складовою частиною такого контролю є регулярне виконання завдань викладача та накопичення студентами певної кількості балів за спеціально розробленими «Критеріями рейтингового оцінювання студентів» та два модульних тестування. За кількістю набраних балів наприкінці курсу студенти отримують оцінку за шкалою ECTS та національною шкалою.

III. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних блоків	Кількість годин						
		Всього	Аудиторних	Лекцій	Семинарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
							Поточна підготовка до ауд. занять	Підсумкова підготовка до склад. модулів
МОДУЛЬ 1. Історична еволюція проблем і розділів філософії.		20	10	4	4	2	4	4
1.	<i>Тема 1.. Філософія: традиційні проблеми і розділи філософії.</i>	10	5	2	2	1	2	2
2.	<i>Тема 2. Давня філософія Індії та Китаю.</i>	10	5	2	2	1	2	2
4.	<i>Тема 4. Антична філософія.</i>	8	6	4	4	2	1	1
5.	<i>Тема 5. Філософування в епоху Середньовіччя.</i>	5	3	1	1	1	1	1
6.	<i>Тема 6. Філософія Відродження.</i>	5	3	1	1	1	1	1
7.	<i>Тема 7. Філософські пошуки Нового часу.</i>	5	3	2	1	1	1	1
8.	<i>Тема 8. Розквіт та криза класичної філософії.</i>	8	4	2	1	2	1	1
9.	<i>Тема 9. Посткласична філософія XIX- XX ст.</i>	12	8	4	2	2	1	1

IV. Зміст програми

Змістовий модуль I. Вступ до філософії, її понять, проблем і розділів

Тема 1. Філософія: традиційні проблеми і розділи філософії

Зміст теми. Значення терміну «філософія», попереднє уявлення про його зміст. Філософія як умонастрій, розумова діяльність, сукупність світоглядних знань. Світогляд, його типи і ознаки. Міф як духовна передумова філософії та світогляд первісно-родового суспільства. Головні риси і виміри міфу. Консерватизм міфологічного світогляду. Трансформація міфу під впливом суспільних змін.

Соціальні, політичні і пізнавальні передумови філософського світогляду. Феномен філософствування, уявлення про його витoki (подив, сумнів, страх, страждання, свобода, вина, стрес тощо). Відкриття метафізичної реальності, становлення предмету та лексики філософії. Суб'єкт філософствування; інтенціональність, рефлексивність, герменевтична здатність. Засоби та цілеспрямованість філософської діяльності. Специфіка результатів філософствування – філософських знань.

Природа філософських проблем, їх зв'язок з основоположними питаннями людського буття. Узагальнене відображення ними пограничних ситуацій, значимих для індивіда та суспільства. Складнітєвий сенс філософської проблематики. Головні групи складнітєвих питань і відповідні розділи філософії. Питання про позафізичні, незмінні, надійні підстави суцього (Метафізика і її підрозділи: онтологія, спекулятивна теологія, психологія, космологія). Про змінюваність і плинність суцього та закономірності змін (Діалектика), Про пізнаваність метафізичних і діалектичних реалій, умови істинності знань (Гносеологія). Про здатність людини пізнанням і практичною діяльністю змінювати і стабілізувати суцце (Праксеологія). Природа як підстава і сфера існування людини (Натурфілософія). Про природні і метафізичні виміри людини, умови її існування, сутність і призначення (Філософська антропологія). Про підстави суспільства, його стабільності і змінюваності (Соціальна філософія). Питання про рушійні сили історії, її закономірності, спрямованість і сенс (Філософія історії). Про можливості і межі наукового і філософського пізнання природи, людини, історії, метафізичних реалій, та про ефективні методи отримання істинних знань (Філософія науки і філософська методологія). Особливості феноменології, логікиосмислення і розв'язання філософських проблем. Плюралізм і взаємосуперечливість розв'язків. Необхідність діахронного, історичного підходу до їх вивчення і засвоєння. Особистісна значимість знань про наявні варіанти розв'язання складнітєвих питань.

Терміни та поняття. Світогляд, філософія, рефлексія, категорії, міф, духовна діяльність, розумова діяльність, мистецтво, релігія, знання, наука, мислення, реальність, пізнання, цінність, культура, людина, освіта, інтенціональність, синкретизм, філософське мислення, знання, наука, мислення, реальність, пізнання, цінність, культура, людина, освіта, історія філософії, філософська антропологія, антропософія, логіка, феноменологія, гносеологія, герменевтика, етика, естетика, філософія релігії, філософія права, методологія.

Семінарське заняття на тему: «Філософія як усвідомлений світогляд».

План:

1. Поняття і типологія світогляду.
2. Міфологія як перша світоглядна форма. Філософія і міфологія.
3. Філософія як світоглядне знання. Особливість відношення «людина-світ»
4. Проблематичність предмету філософії. Суб'єкт і об'єкт філософії.

5. Особливості визначення проблемного поля філософії.

6. Основних розділів у філософії:

а) природа, світ, космос (онтологія, натурфілософія, космологія);

б) суспільство та суспільна історія (соціологія, соціальна філософія, філософія історії, культурологія);

в) сама людина з її особливостями, здібностями, властивостями (філософська антропологія, філософська антропологія, структурна антропологія);

г) сфера духовних або інтелектуальних процесів - сфера свідомості (логіка, гносеологія, етика, естетика, філософія релігії, філософія права, історія філософії).

Література:

Основна:

1. Волинка Г.І., Гусєв В.І., Мозгова Н.Г. та ін. Історія філософії в її зв'язку з освітою: Підручник. За ред. Г.І. Волинки. - К., 2006.
2. Вступ до філософії: Історико-філософська пропедевтика: Підручник / Г.І. Волинка, В.І. Гусєв, І.В. Огородник, Ю.О. Федів. - К, 1999.
3. История философии: Энциклопедия. — Мн., 2002.
4. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І. Ярошовця. - К., 2002.
5. Мамардашвили М.К. Как я понимаю философию. - М., 1990.
6. Мир философии: книга для чтения. В 2-х ч. Ч. 1. Исходные философские проблемы, понятия и принципы. - М., 1991.
7. Рассел Б. Человеческое познание. К., 1997.

Додаткова: [15, 16, 26, 68]

Самостійна робота:

1. Особливості історичного зародження світогляду.
2. Філософія як розгалужена сфера знання.
3. Функції філософії як сфери духовної культури.
4. Світоглядна функція філософії.
5. Значення методологічної функції філософії.
6. Роль імагінативної функції філософії.

Література:[83, 84, 113, 114, 115, 118, 134, 137, 147, 156, 161, 169,170,171].

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. *Доповідь:* Проблемне поле структурності філософського знання.
2. *Есе:* Роль світогляду в житті людини.
3. *Доповідь:* Ціннісний характер світоглядного знання.

Індивідуальна робота: Круглий стіл на тему: «Світогляд і філософія: порівняльний аналіз».

Критерії оцінювання:

за участь в обговоренні теми на семінарі – до 5 балів;

доповідь – максимум 5 балів;

Есе – максимум 2 бали;

за самостійну роботу – максимум 2 бали;

за індивідуальну роботу (навчально-дослідне завдання) – максимум 2 бали.

Тема 2. Давня філософія Індії та Китаю.

Зміст теми. Умови формування та загальні риси філософії Стародавності. Передфілософія в Стародавній Індії. Веди, Упанішади, Араньяки. Махабхарата і Рамаяна. Особливості ведичної релігії, її трансформація під впливом суспільних змін в епоху, "бродіння умів". Ортодоксальні даршани; санкх'я, йога, ньяя, вайшешика, міманса, веданта. Неортодоксальні філософсько-релігійні вчення: чарвака-локаята. джайнізм, буддизм. Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Давньокитайська міфологія та епос. Епоха «царств, що борються». Конфуцій про підстави суспільного порядку. Мудрість і суспільна гармонія. Даосизм про начала буття та ідеал мудреця. Метафізика, праксеологія і антропологія даосизму. Школа моїстів. Роль освіти в Стародавньому Китаї.

Терміни та поняття: історико-філософське знання, філософія Стародавнього світу, східна гілка філософування, західна гілка філософування, духовний канон життя, карма, сансара, брахман, атман, дао, жень, лі, інь, янь

Семінарське заняття на тему: «Особливості філософії Індії та Китаю».

План:

1. Виникнення філософії та концепція історичних типів світогляду.
2. Провідні ідеї на напрями філософської думки Стародавньої Індії:
 - а) ведична філософська спадщина;
 - б) ортодоксальні школи Стародавньої Індії;
 - в) неортодоксальні школи Стародавньої Індії.
3. Філософські школи Стародавнього Китаю.

Література:

Основна:

1. Лао-цзи. Дао де цзин // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К.,1992.

2. Марк Аврелій. На самоті з собою. Роздуми // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.
3. Платон. Государство: Пер. с древнегреч. // Платон. Собрание сочинений в 3-х т. - М.: Мысль, 1971,-Т.3.-4.1.

Додаткова: [73, 74, 77, 80,109,113,114,119,127,130,168,178]

Самостійна робота:

1. «Веди» як духовне підґрунтя виникнення індійської філософії.
2. Зміст вчення даршани «санкх'я».
3. Практика та теорія даршани «йога – Патанджалі».
4. Система субстанційних елементів світобудови у вченні даршани «Вайшешика».
5. Теорія пізнання та логіка даршани «ньяя».
6. Розвиток філософської спадщини Вед у даршанах «міманса» та «веданта».
7. Вчення даршан «чарвака» і «локаята» як заперечення усталених принципів філософування стародавньої Індії.
8. Зміст легенд про життя засновника буддизму.
9. Історичність та легендарність постаті Лао-цзи. Питання про авторство «Дао-де-Цзин».
10. Життя Конфуція та питання про авторство «Лунь-Юй».
11. Обов'язок у системі аргументації філософських поглядів Конфуція.
12. Філософське вчення Моцзи.

Література: [4, 5, 21, 33, 36, 44,45, 46, 74,77,80,109,113,114,119,127,130,168,178].

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. *Доповідь:* Специфіка аргументації філософських поглядів джайністів.
2. *Аналітичне дослідження:* Категорія Дао. Проблема раціональної інтерпретації та визначення.

Індивідуальна робота: Диспут на тему: «Принципи і підстави реконструкції філософії Стародавнього світу».

Критерії оцінювання:

за участь в обговоренні теми на семінарі – до 5 балів;

доповідь – максимум 5 балів;

Есе – максимум 2 бали;

за самостійну роботу – максимум 2 бали;

за індивідуальну роботу (навчально-дослідне завдання) – максимум 2 бали.

Тема 3. Філософія античності

Антична філософія, її витoki та особливості. Міф і логос. Соціальні передумови еволюції міфу до логосу. Досократична філософія. Мілетська школа (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен). Піфагор та піфагорійська школа. Філософія Геракліта Ефеського. Елейська школа (Ксенофан, Парменід, Зенон, Мелісс). Філософські погляди Емпедокла і Анаксагора. Атомістична школа (Левкіпп, Демокріт та інші). Софістика. Сократ та становлення античної філософської класики. Класика як соціокультурний феномен. Сократичний переворот в філософії, його зміст. Сократичні школи. Головні проблеми і розділи філософії Платона. Принцип софійності. Діалог і діалектика. Антропологія, психологія і соціологічні погляди. Платонівська Академія. Філософська система Аристотеля, його метафізика, антропологія, соціологія і методологія. Епістемний принцип. Метафізика і формальна логіка. Лікей, елліністична та римська філософія. Епоха еллінізму, її особливості. Головні школи елліністичної і римської філософії. Стоїцизм: Зенон Кітійський, Хрисіпп із Сол, Патеній, Посідоній, Сенека, Епіктет, Марк Аврелій. Епікуреїзм: Епікур, Лукрецій Кар. Скептицизм: Піррон, Тімон Фліунський, Енесідем, Агріппа, Секст Емпірик. Неоплатонізм: Плотін, Порфірій, Ямвлій, Саллюстій, Прокл, Іоанн Дамаський. Вплив неоплатонізму на розвиток християнської середньовічної філософії. Антична освіта і головні типи навчальних закладів. Місце філософії в античній освіті.

Терміни та поняття: античність, антична філософія, архе, фізис, натура, логос, нус, атом, апорія, ідея, майєвтика, матерія, форма, атараксія.

Семінарське заняття на тему: «Філософія давньої Греції та Риму».

План:

1. Рання класика (натуралістичний етап);
2. Висока класика (Сократ, Платон, Аристотель);
3. Пізня класика (елліністична філософія і олександрійська філософія).

Література:

1. Аристотель. Метафізика: Пер с лат. // Аристотель. Сочинения в 4-х томах. - М.: Мысль, 1978. - Т.1. - С. 63-369.
2. Аристотель. О душе - М., 1997.
3. Епікур. Лист до Геродота. Головні думки // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.
4. Платон. Пир: Пер. с древнегреч. // Платон. Собрание сочинений в 4т. - М.: Мысль, 1994 -Т.2.
5. Плотин. Знеады: Пер. с древнегреч., латин, и др. - К., 1996.
6. Секст Емпірик. Три книги піронових положень // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.

Сенека. Моральні листи до Луцилія // Читанка з історії філософії.
Філософія стародавнього світу. - К., 1992

Література: [4, 5, 21, 33, 36, 44,45, 46, 74,77,80,109,113,114,119,127,130,168,178].

Самостійна робота:

1. Умови та чинники формування античної філософії.
2. Питання архе в філософії Стародавньої Греції.
3. Життя та філософська діяльність Сократа.
4. Філософські школи пізньої античності.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. *Доповідь:* Феномен античної філософії в європейській історії.
2. *Есе:* Ідеал наймудрішого.

Критерії оцінювання:

за участь в обговоренні теми на семінарі – до 5 балів;

доповідь – максимум 5 балів;

Есе – максимум 2 бали;

за самостійну роботу – максимум 2 бали;

за індивідуальну роботу (навчально-дослідне завдання) – максимум 2 бали.

Тема 4. Філософування в епоху Середньовіччя.

Зміст теми. Середньовічна культура, її релігійні і світські виміри. Релігійний ґрунт середньовічної філософії. Особливості її проблематики. Монотеїзм і креаціонізм. Тринітарна проблема. Час і вічність. Одкровення і знання. Віра і розум. Проблема теодицеї. Антропологічна проблематика. Есхатологічні питання. Особливості методологічних пошуків. Проперіодизацію середньовічної філософії. Апологетика, її філософський зміст. Боротьба апологетів проти ересей(гностицизму, маніхейства, докетизму, субординаціонізму, аріяства). Східна та західна патристика у пошуках філософських засад. Каппадокійські отці церкви - Василій Великий, Григорій Нісський, Григорій Назіанін. Звернення до неоплатонізму як засобу розв'язання теологічних питань. Західні патристи - Амвросій, Ієронім, Аврелій Августин, їхні філософські знахідки. Псевдо-Діонісій Ареопагіт і містична теологія. Філософські орієнтації ранньої схоластики. Роль Іоанна Дамаскіна, Марціана Капелли, Северина Боеція у становленні середньовічної освіти, Каролінгське відродження. Феномен школи. Філософські питання організації освітнього процесу. Схоластика. Універсальні поняття як начала систематизації знань і їх викладання. Алкуїн Йоркський,

Фредегізій Турський і загострення проблеми універсалій. Реалізм (Іоанн Скот Еріугена, Ансельм Кентерберійський). Номіналізм (Іоанн Росцелін, П'єр Абеляр). Ісламські та іудаїстські впливи на схоластичну філософію. Розквіт та криза схоластичної філософії. Феномен університету, його особливості у порівнянні з Академією, Ліцеєм, Школою. Фома Аквінський, його погляди на головну проблематику схоластики. Реакція на томізм. Іоанн Дуне Скот, Вільям Оккам та інші. Пізньосередньовічна містика.

Терміни та поняття: апологетика, патристика, схоластика, гностицизм, універсали, реалізм, номіналізм, абсолют, душа, теоцентризм, трансцендентність, містика, духовність, гріхопадіння, об'явлення, творіння.

Семінарське заняття на тему: «Християнська філософія: етапи, головні представники, напрямки».

План:

1. Доктринальні та філософські проблем християнства.
2. Філософія патристики:
 - а) каппадокійський гурток;
 - б) філософське вчення Августина Аврелія;
 - в) «ареопагітики» та їх філософський зміст.
3. Філософія схоластики:
 - а) вчення Ансельма Кентерберійського;
 - б) вчення П'єра Абеляра про Трійцю;
 - в) теоретичні ідеї Фоми Аквінського.
4. Номіналізм і реалізм у християнській філософії.

Література:

Основна:

1. Абеляр П. История моих бедствий. - М., 1959.
2. Августин А. Исповедь. - М., 1991.
3. Аквинский Фома. Сумма теологии // Вопросы философии. - 1997. - № 9.
4. Боэций. Утешение философией Боэций. «Утешение философией» и другие трактаты. - М., 1990. — С. 190-290.
5. Василий Великий. Беседы на Шестиднев. - М., 1991.
6. Ибн-Рушд. Рассуждение, выносящее решение относительно связи между религией и философией // Сагадеев А.В. Ибн-Рушд. - М., 1993.
7. Иринея Лионский. Против ересей. Книга III // Ранние Отцы Церкви. Антология. - Брюссель, 1988.
8. Иустин. Антология I. Антология II // Ранние Отцы Церкви. Антология. - Брюссель, 1988.
9. Марк Аврелий. На самоті з собою. Роздуми // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.

10. Ориген. Против Цельса // Ранович А.В. Первоисточники по истории раннехристианства. Античные критики христианства. - М., 1990.

Додаткова: [82, 84, 108, 110, 113, 120, 155, 158]

Самостійна робота:

1. Гностична філософія та її історична специфіка.
2. Моральні вчення «апостольських отців».
3. Богопізнання як завдання людського існування: містичне богослов'я Григорія Нисського, Діонісія Псевдо-Ареопагіта.
4. Середньовічний символізм: використання раціональних засобів для вираження містичного досвіду.
5. Аналіз структури часу в Августина Аврелія.
6. Основні підходи до проблеми співвідношення віри й розуму в схоластичній філософії.
7. Формування схоластичного методу.
8. Проблема буття в схоластичній філософії.
9. Реалізм і номіналізм в XII столітті.
10. Аристотелізм в схоластичній філософії.
11. Проблема свободи волі в схоластиці.
12. Фома Аквінський про примат інтелекту над волею.

Література: [1, 2, 3, 7, 9, 22, 23, 24, 36, 84, 108, 110, 113, 120, 155, 158].

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. *Доповідь:* Співвідношення спекулятивного знання і одкровення у теології.
2. *Есе:* Поняття найвищого блага як основа середньовічної філософії.
3. *Аналітичне дослідження:* Причини та зміст радикальних змін у європейському світогляді при переході від античної епохи до Середньовіччя.

Критерії оцінювання:

за участь в обговоренні теми на семінарі – до 5 балів;

доповідь – максимум 5 балів;

за самостійну роботу – максимум 2 бали;

за індивідуальну роботу (навчально-дослідне завдання, есе) – максимум 2 бали.

Тема 5. Філософія Відродження.

Зміст теми. Ренесанський гуманізм та індивідуалізм. Дайте, Петрарка, Салютаті, Бруні, Альберті, Манетті- їх роль у популяризації античної культури. Концепції «громадянського гуманізму». Стиль мислення і життя гуманістів епохи

Відродження. Спроба Л. Валли відродити епікуреїзм та гедоністичний індивідуалізм. Неоплатонізм, піфагореїзм та ареопагітика у творчості М.Кузанського. Флорентійська Академія. Гімназія. Платонізм Плітона, Фічіно і Мірандоли. Аристотелізм П.Помпонаці. Реформація, її ідеї. Феномен протестантизму, його течії та зв'язок з середньовічною містикою, Соціальні теорії (М.Маккіавеллі, Т.Мор, Т.Кампанелла та ін.). Гуманістичні ідеї Еразма Роттердамського. Природознавчі досягнення М. Коперніка, Й.Кеплера, Парацельса, Тіхо де Браге. Злам середньовічного уявлення про Землю як центр універсуму і про людину як царя природи, пантеїзм Дж. Бруно. Скептицизм М. Монтеня.

Терміни та поняття: ренесанс, гуманізм, гуманність, геліоцентризм, антропоцентризм, макрокосмос, мікрокосмос, пантеїзм, універсум.

Семінарське заняття на тему: «Гуманістична філософія доби Відродження».

План:

- 1.Відродження як своєрідний синтез античного і середньовічного світоглядів.
- 2.Формування нової світоглядної настанови: людина - центр Всесвіту.
3. «Всезагальна мудрість» Піко де ла Мірандолли.
- 4.Сутність гуманізму: вчення Ф. Петрарки та Дж. Бокаччо.
- 5.Пантеїзм Джордано Бруно.
- 6.Філософські ідеї доби Відродження в Україні.

Література:

Основна:

1. Валла Лоренцо. Об истинном и ложном благе. О свободе воли. - М., 1989.
2. Данте Алигьери. Божественная Комедия. - М., 1987.
3. Києво-Печерський патерик. К., 1991.
4. Мирандола Піко делла. Речь о достоинстве человека //Эстетика Ренессанса. Антология:В2-хтт. - М., 1981.-Т.2.
5. Прокопович Ф. Натурфілософія, або фізика // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - К., 2000.
6. Роттердамкий Е. Похвала глухості. Домашні бесіди. - К., 1993.

Додаткова: [84, 94,95,110,153,161,162]

Самостійна робота:

1. Сакралізація культури та секуляризація релігії.
2. Формування соціокультурного підґрунтя генези індивідуальності.
3. «Героїчний підхід» філософії епохи Відродження.
4. Зародження ідеї про незавершеність процесу вдосконалення знань.
5. Перенесення акценту на натурфілософію і онтологію.

6. Дж. Бруно про розвиток універсуму та його єдність.
7. Становлення раннього гуманізму в Україні (XV - перша половина XVI ст.): Юрій Дрогобич, Павло Русин, Станіслав Оріховський-Роксолан.
8. Реформаційні та ренесансно-гуманістичні ідеї в Україні (друга половина XVI – початок XVII ст.): Костянтин Острозький, Герасим Данилович Смотрицький, Христофор Філалет, Клірик Острозький, Дем'ян Наливайко, Іван Вишенський.
9. Ідеї гуманізму і Реформації у творах діячів братського руху та вченого гуртка друкарні Києво-Печерської лаври.

Література: [8,15,27, 39,48,50, 61, 84, 94,95,110,153,161,162].

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. *Доповідь:* Відродження - гуманістичний тип культури.
2. *Доповідь:* Прославлення античних взірців і обожнення людини.
3. *Есе:* Людина як вищий ступінь природного буття.
4. *Аналітичне дослідження:* Від оновленої античності до оновленого християнства.
5. *Аналітичне дослідження:* Втрата гуманістичної цілісності та набуття науково-технічної парадигми прогресу в пізньому Відродженні?

Індивідуальна робота: написання модульної контрольної роботи 1.

Критерії оцінювання:

за участь в обговоренні теми на семінарі – до 5 балів;

доповідь – максимум 5 балів;

за самостійну роботу – максимум 2 бали;

за індивідуальну роботу (навчально-дослідне завдання, есе) – максимум 2 бали.

Тема 6. Філософські пошуки Нового часу.

Зміст теми. Особливості епохи. Новий час і Бароко. Формування нової парадигми філософування. Наукова революція XVII ст. та проблема методу пізнання. Механіцизм, раціоналізм та емпіризм. Натуралістична антропологія Фр. Бекона, розробка нової моделі науки, емпіричного методу і розкриття причин помилок у пізнанні. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса, його вчення про державу. Р. Декарт про самосвідомість як сутнісну властивість людини, про метод пізнання, Психофізична проблема. Раціоналізм Декарта, його послідовники. Б. Паскаль про можливості та межі розуму. Поняття субстанції в філософії Б. Спінози. Структура світу і структура розуму. Розум і пристрасті. Необхідність, творчість, свобода. Монадологія В. Лейбніца. проблема несвідомого. Особистіший вимір буття.

Свобода, вибір, теодицея. Лейбніц і Ст.Яворський. Х.Вольф, Х.Баумайстер їх вплив на філософську освіту в Київській академії. Д.Локк і його критика теорії природжених ідей Декарта. Людська душа і проблеми її виховання. Філософія Локка і освіта. Суб'єктивно-ідеалістичні теорії XVIII ст. П.Бейль, Д.Берклі, Д.Юм. Проблема людини в філософії Просвітництва. Монтеस्क'є, Вольтер, Руссо. Французькі матеріалісти XVIII ст. про людину як складну машину. Ламетрі, Дідро, Гельвецій, Гольбах.

Терміни та поняття: наука, наукове пізнання, науково картина світу, суб'єкт, об'єкт, субстанція, деїзм, здоровий глузд.

Семінарське заняття на тему: «Історико-філософське значення Європейської філософії Нового часу».

План:

1. Філософія нового часу та її головні риси.
2. Заснування Нової філософії: Ф.Бекон і Р. Декарт.
3. Натуралістичний пантеїзм Б. Спінози.
4. Об'єктивний ідеалізм Г. Ляйбніца.
5. Дж. Локк і розвиток британського емпіризму.
6. Просвітництво і французький матеріалізм XVIII ст.
7. Філософія Просвітництва у Києво-Могилянській академії. Філософське вчення Григорія Сковороди.

Література:

Основна:

1. Псевдо-Дионисий Ареопагит. О божественных именах // Мистическое богословие. - К., 1991.
2. Сковорода Г. С. Диалог. Назва його - потоп зміїний // Сковорода Г.С. Твори у двох томах. - К.: Обереги, 1994. - Т.2.
3. Юркевич П.Д. Идея. Сердце и его значение в духовной жизни человека, по учению слова Божия П. Юркевич П.Д.
4. Философские произведения. - М., 1990.

Додаткова: [73,84,90,100,106,131,135,138,139,141,143,144,148,163,166,167.]

Самостійна робота:

1. Соціально-історичні передумови філософії Нового часу.
2. Зміна ролі знання і науки, ролі „людини знання" і філософія.
3. Природознавство, математика й технічний прогрес та їх вплив на філософію.
4. Френсіс Бекон - родоначальник філософії Нового часу.

5. Рене Декарт про завдання і структуру філософії.
6. Ідея універсальної науки Рене Декарта.
7. Вчення Б. Спінозм про природу та субстанцію.
8. Вчення Б. Спінози про людину.
9. Філософія природи і філософія держави Т. Гоббса.
10. Соціально-філософське вчення Т. Гоббса.
11. Теорія пізнання Дж. Локка.
12. Картина світу та метафізика у філософському вченні Г. Ляйбніца.
13. Теодицея і вчення про людську свободу Г. Ляйбніца.
14. Вчення Д.Юма про причинність і вірогідність.
15. Києво-Могилянська академія - визначний центр українського Просвітництва, та її роль у розвитку духовної культури слов'янських народів.
16. Філософська спадщина Григорія Сковороди.

Література: [13,16, 28, 73,84,90,100,106,131,135,138,139,141,143,144,148,163,166, 167.]

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. *Аналітичне дослідження:* Філософія Просвітництва як особлива онтологія, гносеологія і антропологія.
2. *Доповідь:* Картезіанська науково-філософська картина світу.
3. *Есе:* Проблема «Я» у філософії Нового часу.

1. **Індивідуальна робота:** Диспут на тему: «Раціоналізм у широкому значенні як специфічна риса філософії Нового часу».

Критерії оцінювання:

за участь в обговоренні теми на семінарі – до 5 балів;

доповідь – максимум 5 балів;

за самостійну роботу – максимум 4 бали;

за індивідуальну роботу (навчально-дослідне завдання, есе) – максимум 4 бали.

Тема 7. Розквіт та криза класичної філософії.

Зміст теми. Просвіта, романтизм, класицизм в європейській культурі. Передумови зародження класичної філософії. Німецьке просвітництво, його особливості: Лессінг, Шіллер, Гете. Ляйбніцеанство і вольфгангство. Роль середньовічної містики і протестантизму. Романтизм, його вплив на філософствування. Специфіка і місце німецької класичної філософії в історії філософської думки. І.Кант, два періоди його творчості. Сутність «коперніканського перевороту». Головні питання, що цікавили Канта в критичний період. Метафізика і наука. Межі метафізики. Гносеологія і антропологія. Людина як громадянин світів природи,

свободи і краси. Теоретичний і практичний розум, здатність судження. Агностицизм І. Канта. Суб'єктивний ідеалізм Й. Г. Фіхте, його полеміка з Кантом. Три підстави «Науковчення», Діалектика Фіхте. Проблема «іншого Я». Ф. В. Й. Шеллінг, головні проблеми та періоди його творчості, натурфілософія і об'єктивний ідеалізм Шеллінга. Система трансцендентального ідеалізму, її підрозділи і проблеми. Полеміка з Фіхте і Регелем. Філософія одкровення. Роль пізнього Шеллінга у загостренні кризи класичної філософії. Абсолютний Ідеалізм Г. В. Ф. Гегеля, його «енциклопедія філософських наук». Гегель як освітянин. Метафізичні підстави «Енциклопедії». Діалектика і діалектична логіка. Натурфілософія і філософія духу. Антропологічні погляди Регеля, його філософія історії. Система і метод; критичні зауваження Шеллінга щодо їх співвідношення. Полеміка Шопенгауера з Гегелем, Л. Фейєрбах як критик гегельянства. Антропологічний матеріалізм Фейєрбаха, його натурфілософія і антропологія. Людина як природна, чуттєво-тілесна істота. Чуттєвість і розум. Спілкування та існування людської сутності. Любов як основа спілкування, Універсальність людини, Л. Фейєрбах і криза класичної філософії.

Терміни та поняття: суб'єктивізм, об'єктивізм, історизм, трансцендентальний ідеалізм, апіорний та апостеріорний, система знання, трансцендентне, трансцендентальне, простір і час, схематизм часу, «річ у собі», розум, розсудок, категорії, продуктивна уява, аперцепція, паралогізм, антиномія, акциденція, рефлексія, практичний розум (воля), абсолютна ідея, наявне буття, дійсність, практична ідея, принцип заперечення заперечення, «Я і Ти».

Семінарське заняття на тему: «Німецька філософія Нового часу: І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, Л. Фейєрбах».

План:

1. «Коперніканський поворот» у філософії: І. Кант.
 - а) докритичний період творчості;
 - б) критичний період філософської творчості.
2. Система і метод Гегеля:
 - а) вчення про абсолютну ідею;
 - б) система абсолютного ідеалізму;
3. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Література:

Основна:

1. Гегель Г. В. Ф. Наука логіки: В 3 т. - М., 1979. - Т. 1. - С. 75-136.
2. Кант І. Критика чистого розуму // Соч.: В 6 т. - М., 1964. - Т. 3.
3. Фейєрбах Л. Основне положення філософії майбутнього // Фейєрбах Л. Избранные философские произведения. - М., 1955. - Т. 1.
4. Фіхте І. Г. Основа загального науковчення // Соч.: В 2-х тт. - СПб., 1993. - Т. 1.

Додаткова: [76,79,84,96,97,106,115,124,140.]

Самостійна робота:

1. Німецька філософія Нового часу: її єдність і багатоманіття її форм.
2. І.Кант - родоначальник німецької філософії Нового часу.
3. Кантівське розуміння нової науки і нової метафізики.
4. Перехід І.Канта від онтології до логіки.
5. Юм і Кант: проблема досвідного знання.
6. «Критика чистого розуму» - новий етап європейського філософування.
7. Априоризм як спроба обґрунтування всезагального характеру наукового пізнання.
8. Критика трансцендентальних ідей розуму про душу, бога і світ.
9. Трансцендентальна діалектика І.Канта.
10. Морально-практична філософія І.Канта.
11. Трансцендентальний ідеалізм І.Фіхте.
12. Теорія держави та права у філософії І.Фіхте.
13. Натурфілософія Шелінга.
14. Основні принципи філософії Гегеля.
15. Еволюція філософських поглядів Гегеля: основні етапи та праці.
16. Ранні роботи Гегеля про релігію і моральність.
- 17 «Наука логіки»: створення діалектичної логіки.
18. «Енциклопедія філософських наук»: спроба побудови першої філософської системи.
19. Філософія права Гегеля як філософія звільнення людини.
20. Гуманізм Л.Феєрбаха.
21. «Я» і «Ти» в філософії Л.Феєрбаха.
22. Український романтизм ХІХ ст., його специфіка та філософська основа.
23. Професійна («академічна») філософія в Україні ХІХ - початку ХХ ст.

Література: [10, 26, 59, 75, 76,79,84,96,97,106,115,124,140]

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. *Есе:* «Дух», «розум», «мислення», «ідея» як фундаментальні поняття гегелівської філософії.
2. *Доповідь:* Сутність «коперніканського повороту» І. Канта.
3. *Аналітичне дослідження:* Проект синтезу філософії і релігії.

Індивідуальна робота: Диспут на тему: «Сенс кантівських запитань: «Як можлива метафізика?» «Як можливе чисте природознавство?», «Як можлива чиста математика?»».

Критерії оцінювання:

за участь в обговоренні теми на семінарі – до 5 балів;

доповідь – максимум 5 балів;

Есе – максимум 5 балів;

за самотійну роботу – максимум 2 бали;

за індивідуальну роботу (навчально-дослідне завдання) – максимум 2 бали.

Тема 8. Посткласична філософія XIX - XX ст.

Зміст теми. Криза класицизму як соціокультурного явища. Нігілізм. Особливості кризи класичної філософії. Філософська класика як передумова преткласичних філософських доктрин, або філософії модерну, А.Шопенгауер як критик гегельянства і фундатор філософії життя. Світ як воля і уявлення. Ірраціоналізм і песимізм. Імморалізм, переоцінка цінностей, нігілізм, воля до влади у творчості Ф.Ніцше. Ідеал надлюдини. Ідея вічного повернення. Інтуїтивізм, А.Бергсона, його «Творча еволюція». Віталізм і філософія історії О.Шпенглера. Ідеї філософії життя у творчості В.Дільтея, Позитивізм О.Конта, Г.Спенсера, його антиметафізична спрямованість; Розповсюдження позитивізму в Україні (М.Драгоманов, В.Лесевич); і Росії (Д.Писарєв, М.Чернишевський). Позитивізм і пост позитивізм; «реальна» освіта як антипод класицизму. Другий позитивізм на рубежі XIX-XX ст. Неопозитивізм. Віденський гурток (М.Шлік, Р.Л.Сарндп., Ф.Франк, О.Нейрат). Львівсько-Варшавська школа (К.Твардовський, О.Айдукевич, А.Тарський) Роль Б.Рассела і Л.Вітгенштейна у розвитку позитивізму. Постпозитивізм (М.Бунге, Д.Армстронт, У.Солларс, К.Поппер, Т.Кун, І.Лакатос, П.Фейерабевд, С.Тулмін та ін.). Передумови становлення марксизму та його філософії. Проблема відчуження людини, її пригноблення, і свободи, ідея самозвільнення індивідів. Соціально-практична орієнтація марксистської філософії. Нова концепція соціального буття, Категорія практики. Ідея принципової відмінності буття та свідомості. Два типи суспільних відносин. Поняття ідеології та перетвореної форми свідомості.

Суспільний поступ як природно-історичний процес, його закони та суб'єкт. Походження людини. Матеріалістичне розуміння історії. Революційність практики як засобу досягнення комуністичного ідеалу. Концепція матеріалістичної діалектики, її зміст. Роль Г.В.Плеханова і російських марксистів у пропаганді марксистської філософії. Бачення філософії марксизму В.І.Леніним. діалектична методологія пізнання. Вплив марксистської філософії на інші філософські доктрини. Сучасна марксистська філософія про людину, її сутність та буття. Л.Альтюссер про антропологічну орієнтацію «молодого» Маркса. Марксизм і Франкфуртська школа. (М.Хоркхаймер, Т.Адорно, Г.Маркузе, Ю.Хабермас, Е.Фромм). Особливості онтології людського буття за Д.Лукачем. Розвиток діалектико-матеріалістичної філософії в сучасних умовах. Зародження екзистенціалізму. Екзистенціалізм С.К'єркегора як заперечення зведення людини

дочасткового моменту абсолютної ідеї. Людина як духовна істота, здатна до вибору ісамовизначення. Проблема екзистенціальної Істини. Екзистенціалізм М.Хайдеггера, Ж.-П.Сартра, А.Камю, К.Ясперса. Головна антропологічна проблема екзистенціалізму. Людина взагальній структурі буття. Сенс існування. Трансценденція. Проблема свободи. Екзистенція і комунікація. Російськомовний екзистенціалізм. Екзистенціальні тенденції Київської філософської школи (Л.Шестов, М.Бердяєв та ін.). Проблема синтезу екзистенціалізму з марксистською філософією. Неокантіанство і Кант. Марбургська школа неокантіанства (Г.Коген, П.Наторп), розробка логіки і філософії науки. Баденська (Фрайбургська) школа (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт). Розрізнення наук і проблема методології. Неокантіанські ідеї в Україні (Г.Челпанов). Ідея несвідомого і психоаналіз З.Фрейда, Структура психіки за Фрейдом. Психоаналітична антропологія людського буття. Феноменологія несвідомого. Психоаналіз і проблема антропосоціогенезу. Неофрейдизм. А.Адлер про суспільну природу підсвідомого. Проблема душі сучасної людини, психіка з енергетичної точки зору, структура і архетипи колективного несвідомого у філософії К.Юнга. Поняття «соціального характеру» у філософії Е.Фромма. Любов як найвища цінність.

Антропологічна філософія. М.Шелер про природу людини та її місце у Всесвіті, Послідовники Шелера в пошуках сутнісних рис людини (Г.Плеснер, А.Гелен). Феномен людини в християнському еволюціонізмі П.Тейяра де Шардена. Структурна антропологія К.Леві-Строса. Еволюція релігійної філософії у ХХ ст. Неотомізм, його антропоцентрична переорієнтація. (Я.Бохенський, К.Войтила, Е.Жільсон, Д.Мерсьє та ін.). Проблема співвідношення віри, знань і цінностей у житті людини. Персоналізм. Особа як унікальна суб'єктивність, шляхи її самореалізації. Філософські погляди П.Флоренського та С.Булгакова. «Діалектична теологія». «Інтеграційний гуманізм» Ж.Марітена. Метафізика Е.Корета. Прагматизм. Ч.Пірс про діяльну активність. Принцип фанероскопії, Радикальний емпіризм У.Джеймса. Досвід, віра, істина. Критерії істини. Метафізика прагматизму. Принцип меліоризму. Інструменталізм Дж. Дьюї. Прагматизм, марксизм, герменевтика. Зародження феноменології (Ф.Брентано). Феноменологічна філософія про світ як основу суб'єктивності. Вплив феноменології на філософську антропологію (М.Шелер, М.Бубер), неотомізм, персоналізм, екзистенціалізм, герменевтику. Філософські погляди Г.Шпета, С.Франка, Д.Чижевського, Особливості феноменологічної методології. Філософська герменевтика, її витоки. Ф.Шлейєрмахер про природу розуміння. В.Дільтей про герменевтику як методологію історичного пізнання. Х.Г.Гадамер, його «Істина і метод». Герменевтика як практика осмислення. Складові герменевтичної практики. Герменевтичні погляди К.Апеля, П.Рікера. Структуралізм. К.Леві-Строс про несвідомі структури розуму. М.Фуко: від археології знання до генеалогії влади. Еволюція структуралізму. Постструктуралізм і філософія «постмодерну» (Х.Блум, Ж.Делез, Р.Барт, Ж.Дерріда, Ж.Ліотар та ін.).

Терміни і поняття: екзистенція, життя, ірраціональне, позитивне, верифікація, абсурд, несвідоме, проект, сублімація, сцієнтизм, феномен, чистий досвід, нейтральні елементи, інтроєкція, «річ сама по собі», нігілізм, «душа культури», «закони науки», «доля», «цивілізація», «осьовий час», «межові ситуації», «абсурд», «бунт», «епістема», «зникнення людини», «поверхневість», «деконструкція».

Семінарське заняття на тему: «Світова європейська філософія ХХ століття: проблемне поле і головні напрямки філософування».

План:

1. Головні риси сучасної зарубіжної філософії у ХХ ст.
2. Філософська антропологія.
3. Феноменологічна філософія про світ людського життя.
4. Екзистенційне переживання людини.
5. Фрейдизм, неофрейдизм.
6. Антропологічні орієнтації герменевтики, прагматизму та неопозитивізму.

Література:

Основна:

1. Гуссерль Е. Кризис европейского человечества // Вопросы философии. - 1986. - № 3.
2. Деррида Ж. О грамматологии. — М., 2000.
3. Деррида Ж. Письмо японскому другу (о деконструкции) // Вопросы философии. – 1992. - №4.
4. Энгельс Ф. Диалектика природы // Маркс К., Энгельс Ф. Твори. - Т. 42.
5. Фром Э. Искусство любить. – М., 1990.
6. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. – М., 1977.
7. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме // Хайдеггер М. Время и бытие. – М., 1993.
8. Хайдеггер М. Что такое метафизика? // Читанка з історії філософії. Зарубіжна філософія ХХ століття. – К., 1993.
9. Шелер М. Положение человека в Космосе // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
10. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. 2. Всемирно-исторические перспективы. – М., 1998. - С. 5-539.
11. Ясперс К. Философская вера // Ясперс К. Смысл и назначение истории. - М., 1991.

Додаткова: [81, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 98, 101, 102, 114, 123, 125, 128, 129, 142, 159, 160, 172, 173, 174, 175, 186, 187]

Самостійна робота:

1. Марксизм: соціал-демократична й комуністична інтерпретації.

2. Міфи ХХ століття, їхні сучасні форми.
3. Європейська культура другої половини ХІХ століття.
4. Поняття субстанції й функції у вченні Е.Касірера.
5. Баденська школа неокантіанства.
6. Неокантіанство й соціологія М.Вебера.
7. Еволюція поглядів Ніцше, три періоди його творчості, основні праці.
8. Центральні поняття й головні риси «філософії життя».
9. Морфологія культури О.Шпенглера.
10. Становлення психоаналізу. З.Фрейд.
11. Основні поняття психоаналізу: несвідоме й свідомість, витиснення й опір, стадії розвитку лібідо, Едіпів комплекс.
12. Вчення З.Фрейда про людину.
13. Трансцендентальний ідеалізм Гуссерля.
14. Основні напрямки розвитку феноменології.
15. Інтуїтивне бачення сутностей і етика М.Шелера.
16. Основні представники й школи екзистенціалістського філософування.
17. Критичний раціоналізм К.Поппера.
18. Концепція «дослідницьких програм» І.Лакатоса.
19. Т.Кун про «наукові революції».
20. Феноменологія й герменевтика у Франції (Е.Левінас, П.Рікер).
21. Постструктуралізм: логіка смислу Ж.Дельоза.
22. Конструктивна деконструкція Ж.Дерріда.

Література: [14,17,18, 20, 62, 63,64, 65, 66,67, 68, 70,81, 85, 86, 87, 88, 89, 89, 90, 92, 98,101,102,114,123,125,128,129,142,159,160,172,173,174,175,186,187.]

Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. *Доповідь:* Проблема несвідомого психічного в європейській філософії й психології.
2. *Доповідь:* Вплив феноменології на екзистенціалізм, екзистенціальна феноменологія М. Мерло-Понті.
3. *Есе:* «Воля» до влади»– плюралістична онтологія, психологія, політика.
4. *Аналітичне дослідження:* Філософський структуралізм і його еволюція до «постструктуралізму».
5. *Аналітичне дослідження:* Трансформація основних філософських проблем в ХХ столітті.

Індивідуальна робота: написання модульної контрольної роботи ІІ.

Критерії оцінювання:

- за участь в обговоренні теми на семінарі – до 5 балів;
 доповідь – максимум 5 балів;
 за самостійну роботу – максимум 2 бали;

за індивідуальну роботу (навчально-дослідне завдання, есе) – максимум 2 бали.

IV. Методи контролю

Навчальна дисципліна «ФІЛОСОФІЯ» оцінюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається з 3 модулів в семестрі.

Оцінювання відбувається за такими формами контролю:

Поточний контроль, модульний контроль, екзамен.

Поточний контроль:

Усна відповідь – до 5 балів

Реферативна доповідь – до 2 балів

Доповнення – 3 бала

Домашня письмова робота (реферат, есе тощо) – до 10 балів /максимум одна з теми

Модульний контроль:

Тестові завдання – 1 змістовий модуль протягом семестру.

За модульний контроль студент має можливість набрати до 20 балів.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

національна шкала	« 5 » відмінно	« 4 » добре		« 3 » задовільно		« 2 » незадовільно	« 2 » незадовільно
шкала університету	90-100	80-89	70-79	65-69	60-64	35-59	0-34
шкала ECTS	A	B	C	D	E	FX	X
						з можливістю повторного складання	обов'язковим повторним курсом

VI. Методи навчання

— пояснювально-ілюстративний чи інформаційно-рецептивний (студенти отримують знання на лекціях, з навчальної та методичної літератури у «готовому» вигляді);

- *репродуктивний* (викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають вміння застосовувати знання за зразком);
- *проблемний* (викладач ставить проблему й вирішує її, студенти стають свідками та співучасниками наукового пошуку);
- *евристичний* (викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом);
- *дослідницький* (викладач ставить перед студентами проблему, яку ті вирішують самостійно).

VII. Методичне забезпечення

1. Бичко А. К. Історія філософії / Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. – К. : Либідь, 2001. – 408 с.
2. Ильин И. П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа / И. П. Ильин – М. : Интрада, 1998. – 256 с.
3. История философии: Запад-Россия-Восток (книга четвёртая. Философия XX в.).- М. : 'Греко-латинский кабинет' Ю. А. Шичалина, 1999. – 448с.
4. Коплстон Ф. История философии. XX век / Фредерик Коплстон - М. : ЗАО Центрполиграф, 2002. – 269 с.
5. Кохановский В. П. История философии [Електронний ресурс] / В. П. Кохановский, В. П. Яковлев / – режим доступу до тексту: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Kohan/index.php
6. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2005. – 528 с.
7. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т.4. От романтизма до наших дней / Дж. Реале – СПб. : Петрополис, 1997. – 880 с.
8. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки / Жаклін Рюс – К. : Основи, 1998. – 669 с.
9. Скирбекк Г. История философии / Гуннар Скирбекк, Нилс Гилье – М. : Туманит, изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 800 с.
10. Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки: Хрестоматія /Упоряд. В. В. Лях, В. С. Пазенок – К. : Ваклер, 1996. – 428 с.
11. Читанка з філософії: У 6-ти кн. – Книга 6: Зарубіжна філософія XX ст. /Волинка Г. І. (гол. ред.) – Київ : Довіра, 1993. – 240 с.
12. Ярошовець В. І. Історія філософії : Підручник : У 2 т. Т. II. / В. І. Ярошовець, Г. Є. Аляев, І. В. Бичко та ін.; За ред. В. І. Ярошовця. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 536 с.
13. Ярошовець В. І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручник / В. І. Ярошовець – К.: Знання України, 2004. – 214 с.

VIII. Рекомендована література

Основа:

1. Абельяр П. История моих бедствий. - М., 1959.
2. Августин А. Исповедь. - М., 1991.
3. Аквинский Фома. Сумма теологии // Вопросы философии. - 1997. - № 9.
4. Аристотель. Метафизика: Пер с лат. // Аристотель. Сочинения в 4-х томах. - М.: Мысль, 1978. - Т.1. - С. 63-369.
5. Аристотель. О душе - М., 1997.
6. Бекон Фр. Новый Органон // Сочинения: В 2-х тт. - М., 1972. - Т. 2.
7. Боэций. Утешение философией Боэций. «Утешение философией» и другие трактаты. - М., 1990. — С. 190-290.
8. Валла Лоренцо. Об истинном и ложном благе. О свободе воли. - М., 1989.
9. Василий Великий. Беседы на Шестиднев. - М., 1991.
10. Гегель Г.В.Ф. Наука логики: В 3т. - М., 1979. - Т. 1. - С. 75-136.
11. Гельвеций К. О человеке // Сочинения: В 2-х тт. - М., 1991. - Т. 2.
12. Гізель І. Твір про вся філософія. Трактат про душу загалом // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - К., 2000.
13. Гогоцький С.С. Філософський лексикон // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - К., 2000.
14. Гуссерль 3. Кризис европейского человечества // Вопросы философии. - 1986. - № 3.
15. Данте Алигьери. Божественная Комедия. - М., 1987.
16. Декарт Р. Рассуждения о методе // Избранные произведения в 2-х тт. - М., 1989. - Т.1.
17. Деррида Ж. О грамматиологии. — М., 2000.
18. Деррида Ж. Письмо японскому другу (о деконструкции) // Вопросы философии. - 1992. - №4.
19. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу // Драгоманов М.Вибране. - К., 1991.
20. Энгельс Ф. Дialeктика природы // Маркс К., Энгельс Ф. Твори. - Т. 42.
21. Епікур. Лист до Геродота. Головні думки // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.
22. Ибн-Рушд. Рассуждение, выносящее решение относительно связи между религией и философией // Сагадеев А.В. Ибн-Рушд. - М., 1993.
23. Иринеи Лионский. Против ересей. Книга III // Ранние Отцы Церкви. Антология. - Брюссель, 1988.
24. Иустин. Антология I. Антология II // Ранние Отцы Церкви. Антология. - Брюссель, 1988.
25. Іларіон Київський. Слово про Закон і Благодать // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - К., 2000.
26. Кант И. Критика чистого разума // Соч.: В 6 т. - М., 1964. - Т. 3.

27. Києво-Печерський патерик. К., 1991.
28. Кониський Г. Загальна філософія // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - К., 2000.
29. Конфуцій. Лунь-юй // Древнекитайская философия. Собрание текстов в 2-х т. - М., 1972. - Т. 1.
30. Кузанский Н. Об ученом незнании // Сочинения: В 2-х тт. М., 1979. - Т. 1.
31. Кун Т. Структура научних революцій. - М., 1975.
32. Кьєркегор С. Страх и трепет. - М., 1993.
33. Лао-цзи. Дао де цзин // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.
34. Лейбниц Г. В. Монадология // Сочинения: В 4-х тт. - М., 1982. - Т. 1.
35. Ліницький П. Загальний погляд на філософію // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. історія української філософії. - К., 2000.
36. Марк Аврелій. На самоті з собою. Роздуми // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.
37. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. - Т. 42.
38. Маркс К., Енгельс Ф. Німецька ідеологія // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. - Т. 3.
39. Мирандола Пико делла. Речь о достоинстве человека // Эстетика Ренессанса. Антология: В 2-х тт. - М., 1981. - Т. 2.
40. Монтень М. Опыты. Избранные главы. - М., 1991.
41. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого. - К., 1993.
42. Ориген. Против Цельса // Ранович А.В. Первоисточники по истории раннего христианства. Античные критики христианства. - М., 1990.
43. Паскаль Б. Мысли // Библиотека всемирной литературы. - М., 1974. - Т. 42.
44. Платон. Государство: Пер. с древнегреч. // Платон. Собрание сочинений в 3-х т. - М.: Мысль, 1971, - Т. 3. - 4.1.
45. Платон. Пир: Пер. с древнегреч. // Платон. Собрание сочинений в 4т. - М.: Мысль, 1994 - Т. 2.
46. Плотин. Зннеады: Пер. с древнегреч., латин, и др. - К., 1996.
47. Прокопович Ф. Логіка // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - К., 2000.
48. Прокопович Ф. Натурфілософія, або фізика // Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - К., 2000.
49. Псевдо-Дионисий Ареопагит. О божественных именах // Мистическое богословие. - К., 1991.
50. Роттердамский Е. Похвала глухости. Домашні бесіди. - К., 1993.
51. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм - це гуманізм // Читанка з історії філософії. Зарубіжна філософія ХХ століття. - К., 1993.
52. Секст Емпірик. Три книги піронових положень // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.

53. Сенека. Моральні листи до Луцилія // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.
54. Сковорода Г. С. Діалог. Назва його - потоп зміїний // Сковорода Г.С. Твори у двох томах.- К.: Обереги, 1994. - Т.2.
55. Спиноза Б. Етика // Избр. Произв.: В 2-х тт. - М., 1984. - Т. 2.
56. Татиан. Речь против злинов // Ранние Отцы Церкви. Антология. - Брюссель, 1988.
57. Тертулиан. О плоти Христовой // Тертулиан. Избр. соч. - М., 1994.
58. Тіпітака. Дхаммапада // Читанка з історії філософії. Філософія стародавнього світу. - К., 1992.
59. Фейєрбах Л. Основне положення філософії майбутнього // Фейєрбах Л. Избранные философские произведения. - М., 1955. - Т. 1.
60. Фихте И.Г. Основа общего наукоучения // Соч.: В 2-х тт. - СПб., 1993. - Т. 1.
61. Фичино М. Платоновская теология о бессмертии души // Эстетика Ренессанса. Антология: В 2-х тт. - М., 1981. - Т.1.
62. Фром Э. Искусство любить. - М., 1990.
63. Фуко Мишель. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. - М., 1977.
64. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме // Хайдеггер М. Время и бытие. - М., 1993.
65. Хайдеггер М. Що таке метафізика? // Читанка з історії філософії. Зарубіжна філософія ХХ століття. - К., 1993.
66. Шелер М. Положение человека в Космосе // Проблема человека в западной философии.- М., 1988.
67. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. 2. Всемирно-исторические перспективы. - М., 1998. - С. 5-539.
68. Юм Д. Трактат о человеческой природе... // Сочинения: В 2-х т. - М., 1966. - Т. 1.
69. Юркевич П.Д. Идея. Сердце и его значение в духовной жизни человека, по учению слова Божия П Юркевич П.Д. Философские произведения. - М., 1990.
70. Ясперс К. Философская вера // Ясперс К. Смысл и назначение истории. - М., 1991.

Додаткова:

71. Алексеев П.В., Панина А.В. Теория познания и диалектики. - М., 1991.
72. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій: У 2 т. - К., 1993.
73. Антология мировой философии. Античность. - М.-Минск, 2001.
74. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1978.
75. Асмус В.Ф. Иммануил Кант. - М., 1973.
76. Бакрадзе К.С. Диалектика в философии Фихте // Бакрадзе К.С. Избр. филос. тр. - Тбилиси, 1981. - Т. 1.
77. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1983.

78. Бойченко І.В. Філософія історії: Підручник. - К., 2000.
79. Быховский Б.З. Людвиг Фейербах. - М., 1967.
80. Великие мыслители Востока - М.: Крон-Пресс, 1999. - 655 с.
81. Визги В.П. Мишель Фуко - теоретик цивилизации знания // Вопросы философии. -1995. - №4.
82. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: Навч.посібник. - К., 2005.
83. Волинка Г.І., Гусєв В.І., Мозгова Н.Г. та ін. Історія філософії в її зв'язку з освітою: Підручник. За ред. Г.І. Волинки. - К., 2006.
84. Вступ до філософії: Історико-філософська пропедевтика: Підручник / Г.І. Волинка, В.І. Гусєв, І.В. Огородник, Ю.О. Федів. - К, 1999.
85. Гадамер Г.-Г. Герменевтика як філософія практики // Після філософії: кінець читрансформація? - К., 2000.
86. Гайденко П.П. Прорыв к трансцендентному: Новая онтология XX века. - М., 1997.
87. Гайденко П.П. Трагедия эстетизма. Опыт характеристики мирозерцания СеренаКьеркегора. - М., 1970.
88. Гайденко П.П. Экзистенциализм и проблема культуры. - М., 1963.
89. Галеви Д. Жизнь Фридриха Ницше. - Рига, 1991.
90. Герменевтика: история и современность. - М., 1985.
91. Голдстейн М.Й., Голдстейн И.Ф. Как мы познаем. - М., 1984.
92. Головки Б.А. Філософська антропология: Навч. Посібник. - К., 1997.
93. Горський В. Історія української філософії. - К., 1996.
94. Горфункель А.Х. Гуманизм и натурфилософия. - М., 1977.
95. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. - М., 1980.
96. ГулыгаА.В. Кант. - М., 1977.
97. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. - М., 1986.
98. Гуменюк Т.К. Жак Деррика и постмодернистское мышление. - К., 1999.
99. Гусєв В. Західна філософія Нового часу ХМІ-ХУІІІ ст. - К., 1998.
100. Гусєв В. Історія західноєвропейської філософії ХV-ХVІІ ст. - К., 1994.
101. Гуссерль З. Идеи к чистой феноменологии. - М., 1994.
102. Гуссерль З. Феноменология // Логос. - № 1.
103. Драгоманов М.П. Выбранные. - К., 1991.
104. Енциклопедія постмодернізму. За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора; Пер. з англ.В.Шовкун; Наук. ред. пер. О.Шевченко. — К., 2003.
105. Єременко О.М. Багатовимірність історії // Філософська і соціологічна думка. - 1991. - № 12.
106. Жучков В.А. Немецкая философия раннего Просвещения (конец XVII – первая четверть XVIII в.). - М., 1989.
107. Заиченко Г.А. Джон Локк. - М., 1973.
108. Зеньковский В.В. Основы христианской философии. - М., 1997.
109. Зубов В.П. Аристотель. - М., 1963.
110. Из истории культуры средних веков и Возрождения. -М., 1976.

111. Ильин И.А. Философия Гегеля как учение о конкретности Бога и человека. - СПб, 1994.
112. История философии и культура / В. С. Горский, Ю. В. Кушаков, В. Ферстер и др.; Редкол.: А. Т. Гордиенко (отв. ред.), В. С. Горский, Ю. В. Кушаков, В. В. Лях, Е. Н. Сырцова; АН УССР. Ин-т философии. - К., 1991.
113. История философии: Энциклопедия. — Мн., 2002.
114. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. - К., 2002.
115. Канке В.А. Философия. Исторический и систематический курс. - М., 2001.
116. Карсавин Л.П. Культура средних веков. - К., 1995.
117. Кассирер Э. Кант и проблема метафизики // Жизнь и учение Канта. - СПб, 1997.
118. Кессиди Ф.Х. От мифа к логосу. Становление греческой философии. - М., 2003.
119. Кондзьолка В.В. Нариси історії античної філософії. - Львів, 1993.
120. Коплстон Ф. Історія середньовічної філософії. - К., 1997.
121. Копнин П.В. Диалектика как логика и теория познания. - М., 1973.
122. Кравців Б. Ренесанс і гуманізм на Україні // Європейське Відродження та українська література XVI-XVII ст. - К., 1993.
123. Кузнецов В.Н. Жан-Поль Сартр и экзистенциализм. - М., 1969.
124. Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII - начала XIX века: Учеб. Пособие для университетов. — М., 1989.
125. Куцепал С.В. Французька філософія другої половини XX століття: дискурс ізпрефіксом „пост-“: Монографія. - К., 2004. - 324 с.
126. Лекторский В.А. Теория познания // Философская энциклопедия. В 5-ти томах. -М., 1960-1970. - Т. 5. - 1970.
127. Лосев А.Ф. Софисты, Сократ, Платон. - М., 1974.
128. Лук'янець В. Філософія сучасності. Прорив за обрій метафізики тотожності: Стаття перша // Філософська думка. — Київ, 2002. - № 4. - С. 16 -35.
129. Лук'янець В. Філософія сучасності. Прорив за обрій метафізики тотожності: Стаття друга // Філософська думка. - Київ, 2002. - № 5. - С. 26 - 39.
130. Лукьянов А.Е. Становление философии на Востоке (Древний Китай и Индия). - М., 1992.
131. Майоров Г.Г. Теоретическая философия Готфрида В.Лейбница. - М., 1973.
132. Майоров Г.Г. Формирование средневековой философии. - М., 1979.
133. Малахов В.С. До характеристики герменевтики як способу філософствування // Філософська і соціологічна думка. - 1991. - № 6.
134. Мамардашвили М.К. Как я понимаю философию. - М., 1990.
135. Маслов С. Культурно-національне відродження на Україні в кінці XVI і першій половині XVII століття / Європейське Відродження та українська література XIV—XVIII ст. -К. 1993. -С. 319-341.
136. Матвиевская Г.П. Рене Декарт. - М., 1976.

137. Мир философии: книга для чтения. В 2-х ч. Ч. 1. Исходные философские проблемы, понятия и принципы. - М., 1991.
138. Мозгова Н.Г. Київська духовна академія, 1819-1920: Філософський спадок. - К., 2004.
139. Мозгова Н.Г. Логіко-гносеологічна проблематика в київській духовно-академічній філософії ХІХ - початку ХХ ст. - К., 2005.
140. Мотрошилова Н.В. Путь Гегеля к «Науке логики». - М., 1984.
141. Нарский И.С. Готфрид Лейбниц. - М., 1972.
142. Нарский И.С. Западноевропейская философия ХІХ века. - М., 1976.
143. Нарский И.С. Западноевропейская философия ХVІІ в. - М., 1974.
144. Нарский И.С. Западноевропейская философия ХVІІІ в. - М., 1973.
145. Нарский И.С. Современны́е проблемы теории познания. - М., 1988.
146. Нарский И.С. Юм. - М., 1967.
147. Несторенко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. - К., 1995.
148. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах. - К., 1997.
149. Огороков В.Б. - Метафізика епохи трансцендентального мислення: специфіка, сутність і тенденції розвитку, монографія. - Д., 2000.
150. Ортега-и-Гасет Х. Что такое философия? - М., 1991.
151. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія пізнання. - Львів, 2000.
152. Платон. Діалоги. - К., 1995.
153. Попович М. Нарис історії культури України. - 2-ге вид. випр. - К.: АртЕк, 2001. - 728 с.
154. Попович М.В. Логіка і наукове пізнання. - К., 1971.
155. Рассел Б. История западной философии: В 2-х т. - М., 1993.
156. Рассел Б. Человеческое познание. К., 1997.
157. Рикер П. Герменевтика, зтика, політика. - М., 1995.
158. Римские стоики: Сенека. Эпитет. Марк Аврелий. - М., 1995.
159. Свасьян К.А. Освальд Шпенглер и его реквием по Западу // О.Шпенглер. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. 1. Гештальт и действительность. — М., 1993.
160. Современная западная философия: Словарь 2-е изд., переработанное и дополненное. - М., 1998.
161. Современный философский словарь. - М., Бишкек, Екатеринбург, 1996.
162. Соколов Б.В. Очерки философии эпохи Возрождения. - М., 1962.
163. Соколов В.В. Спиноза. - М., 1973.
164. Соколов В.В. Средневековая философия. - М., 1979.
165. Стратон Р. Коротка історія новітньої філософії. - К., 1998.
166. Стрельцов Г.Я. Блез Паскаль. - М., 1975.
167. Субботин А.Л. Фрэнсис Бекон. - М., 1974.
168. Трубецкой С.Н. Курс истории древней философии. - М., 1997.
169. Философский энциклопедический словарь (ред. Губский Е.Ф.) - М., 1997.
170. Філософія: Навч. посібник / Бичко І.В. та ін. Вид. 2-ге. - К., 1994.

171. Філософський енциклопедичний словник. За ред. В.І.Шинкарука. — К., 2002.
 172. Фромм З. Концепция человека у К.Маркса // Фромм З. Душа человека. - М., 1992.
 173. Хайдеггер М. Мой путь в феноменологию //Логос. - 1994. - № 6.
 174. Хайдеггер М. Основные проблемы феноменологии. - Санкт-Петербург, 2001.
 175. Хайдеггер М. Феноменология и трансцендентальная философия ценности. - К.,1996.
 176. Хилл Т.И. Современные теории познания. - М., 1965.
 177. Хоментовская А.И. Лоренцо Валла — великий итальянский гуманист. - М.;Л.,1964.
 178. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1963.
 179. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. - К., 1992.
 180. Шевченко В.І. Концепція пізнання в українській філософії. - К., 1993.
 181. Шестов Л. Киргегард и экзистенциальная философия. - М., 1992.
 182. Шохин В.К. Брахманистская философия. - М., 1994.
 183. Это человек: Антология. - М., 1995.
 184. Ярошевець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручник.К., 2004.
 185. Ярошевець В. І. Людина в системі пізнання. - К., 1996.
 186. Ясперс К. Ницше и христианство. - М., 1994.
 187. Ясперс К. Философская автобиография // Западная философия: итоги тысячелетия.Екатеринбург, 1997
- Внесені зміни затверджую

Х. Підсумковий контроль

Зразок білету

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Інститут філософської освіти і науки
Екзаменаційні білети з курсу «Сучасна світова філософія»
для студентів денної форми навчання

Кафедра філософії
Спеціальність «філософія»
Семестр VI

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 3

1. Особливості філософії у порівнянні з іншими формами світогляду.
2. Свідомість і несвідоме. Роль несвідомого у житті людини.
3. Основні положення філософії екзистенціалізму.

Затверджено на засіданні кафедри філософії
протокол № від 2013 р.

Завідуючий кафедрою філософії
Волинка Г. І.

д. філос. н., проф.

Екзаменатор
Мозгова Н.Г.

д. філос. н., проф.

Доповнення та зміни в робочій програмі на 20____/2____ навчальний рік

В робочу програму вносяться такі зміни:

Робоча програма переглянута та узгоджена на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

_____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“ ____ ” _____ 20__ р

Схвалено Науково-методичною радою за напрямом підготовки
(спеціальністю) _____
(шифр, назва)

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

“ ____ ” _____ 20__ р. Голова _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)